

Μετεξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) προς Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) Ομοιότητες και Διαφορές

Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος,

*Διευθυντής Εργαστηρίου Χημείας Περιβάλλοντος Πανεπιστημίου Αθηνών,
Πρόεδρος MIO-ECSDE, GWP-Med, Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής MAB/UNESCO
Μέλος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*

Περίληψη

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις αλλά και απολύτως αναγκαίο εργαλείο για την επίτευξη της Αειφόρου Ανάπτυξης. Η ΕΑΑ μπορεί να θεωρηθεί, αφενός, ως η φυσική εξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ), αφετέρου, η κωδικοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών διαστάσεων του περιβάλλοντος. Είναι σαφές ότι δεν ταυτίζεται πλήρως με την ΠΕ αλλά την ενσωματώνει ενώ και στις δύο περιπτώσεις το φυσικό περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι αποτελούν τη σχετικά “ανελαστική” βάση του ανθρώπινου εποικοδομήματος, ως τμήμα του οποίου νοείται και ο πολιτισμός. Σημαντική τους διαφορά είναι ότι στην ΠΕ αντικειμενικός τελικός στόχος είναι η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της οποίας ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί η κοινωνική πρόοδος και η οικονομική ανάπτυξη, ενώ στην ΕΑΑ η προστασία του περιβάλλοντος είναι αναγκαία προϋπόθεση και μέσο, παράλληλο προς την επίτευξη κοινωνικής συνοχής και οικονομικής ευημερίας. Ουσιαστικά στην ΕΑΑ ως τελικός στόχος προσεγγίζεται η αειφόρος ανάπτυξη. Στην ουσία η ΕΑΑ είναι περισσότερο ανθρωποκεντρική από την ΠΕ.

Για την κατανόηση της εξέλιξης της ΠΕ προς την ΕΑΑ έχουμε εισαγάγει ένα μοντέλο εξελισσομένων διαδοχικών σχημάτων, όπου αρχικά εισάγεται η *εκπαίδευση – παιδεία* στο κλασικό σχήμα της αειφόρου ανάπτυξης ως βάση των τριών της πυλώνων (περιβάλλον, οικονομία και κοινωνία) και μετασχηματίζεται σταδιακά σε ένα τετράεδρο όπου στη θέση της βάσης τοποθετείται η διακυβέρνηση, στοιχείο της οποίας είναι η εκπαίδευση μαζί με την τεχνολογία και τους θεσμούς. Έτσι προκύπτει διαδοχικά ένας «αδάμας», δηλ. η διπλή τριγωνική πυραμίδα της αειφόρου ανάπτυξης. Η αναπαραστατική αυτή εξέλιξη βοηθά στην κατανόηση του ακριβούς περιεχομένου της ΕΑΑ όπου εντάσσεται και ο πολιτισμός. Αυτό γίνεται όχι μέσω της αμφιλεγόμενης εκδοχής ενός τέταρτου πυλώνα της Αειφόρου Ανάπτυξης αλλά ως έδρας του αδάμαντος, ως ενός από τα βασικά υποστηρικτικά στοιχεία ή περιοχές στις οποίες σοβαρές αλλαγές και βελτιώσεις είναι αναγκαίες μέσα από την εκπαίδευση ώστε να προσεγγιστεί καλύτερα η αειφόρος ανάπτυξη.

Η ΕΑΑ εκτός από το περιεχόμενο ενσωματώνει, ενισχύει και επεκτείνει πολλές «αρετές» της ΠΕ: είναι διεπιστημονική και ολιστική· στοχεύει στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων· είναι μαθητοκεντρική, χρησιμοποιεί ευρύ φάσμα μεθοδολογιών και εργαλείων και προωθεί συμμετοχικές διαδικασίες και πρακτικές λύσεις και προσεγγίσεις που αγγίζουν τα καθημερινά προβλήματα, χωρίς να παραβλέπει τις πνευματικές ανησυχίες του ατόμου. Έτσι, ασχολείται μεταξύ πολλών άλλων και με δύσκολα προβλήματα όπως τη φτώχεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ειρήνη και προσδοκά να βοηθήσει τα άτομα μέσα από σχήματα τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης να αντεπεξέλθουν σε σειρά από αντικρουόμενες προτεραιότητες, διλήμματα και προκλήσεις που προβάλλουν μέσα από τη σκληρή πραγματικότητα του 21^{ου} αιώνα.

Πλαίσιο και κωδικοποίηση των αναγκαίων προϋποθέσεων και διαδικασιών ανάπτυξης της ΕΑΑ αποτελεί η Στρατηγική για την ΕΑΑ η οποία αναπτύχθηκε στα πλαίσια της UNECE (Οικονομική

Επιτροπή για την Ευρώπη του ΟΗΕ) και υιοθετήθηκε στο Vilnius το 2005. Αποτελεί την κορυφαία και πλέον ολοκληρωμένη μέχρι στιγμής προσέγγιση της ΕΑΑ, όπως οριοθετήθηκε από την UNESCO στο πλαίσιο της Δεκαετίας για την ΕΑΑ.

Η καλύτερη κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στην προσέγγιση της ΠΕ και της ΕΑΑ μπορεί να γίνει μέσα από συγκεκριμένα ζητήματα. Για παράδειγμα, για την αλλαγή του κλίματος, στην ΠΕ έμφαση δίνεται στη δημιουργία του φαινομένου του θερμοκηπίου και τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις (ανύψωση στάθμης των ωκεανών, αλλαγή βιοποικιλότητας κ.λπ.) και αναμένουμε ότι οι ενημερωμένοι μαθητές και πολίτες θα δράσουν όπως μπορούν με πολιτικές προστασίας περιβάλλοντος. Στην ΕΑΑ επεκτείνουμε την θεώρηση στην γεωπολιτική των καυσίμων, στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας, τα κοινωνικοοικονομικά κίνητρα και επιπτώσεις της (υπερ)κατανάλωσης ενέργειας και τα εργαλεία που υπάρχουν για την αντιμετώπιση του θέματος τεχνικά και οικονομικά. Η δράση δεν είναι πλέον στο επίπεδο της ενημέρωσης για τα αίτια ή έστω τις πολιτικές προστασίας περιβάλλοντος, αλλά της ανάληψης ευθύνης σε επίπεδο τεχνολογικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και πολιτικό, ως προς την άρση των γενεσιουργών αιτιών του φαινομένου.